

itineris socius, promissā mereede. Id se velle respondit juvenis.

Itaque Tobias veledixit parentibus, simulque ambo dederunt se in viam, et canis secutus est eos.

155. Lágrimas de la madre de Tobias.

Profecto Tobiā, cœpit mater ejus flere et acerbè queri quòd vir suus dimisisset filium.

« Cur nos orbasti solatio senectutis nostræ? melius fuit carere istà pecuniâ ad quam recuperandam filius missus est; satis erat nobis quòd filii conspectu frui liceret.

Cui maritus, Noli flere, inquit, incolumis filius perveniet in Medium, incolumis ad nos redibit. Deus mittet angelum, qui ei prosperum iter præstet.

Quibus verbis sedata mulier tacuit.

Interea Tobias et angelus pervenere ad flumen Tigrim; et quum adolescens accessisset ad abluendos pedes, ecce piscis ingens exsiliit, quasi illum devoraturus.

156. Tobias librado de un pez disforme.

Ad eujus adspectum Tobias perterritus exclamat: Domine, invadit me. Cui angelus: Appre-aende illum, et trahē ad te.

Piscis attractus in ripam aliquandiu palpitavit, et expiravit.

Tunc jussit angelus fel piscis seponi, utpote

medicamentum salutare; deinde partem carnis coxerunt comedendam in viâ.

157. Tobias llega á la ciudad de Ecbatana.

Ut appropinquaverunt urbi, quæ vocabatur Ecbatana, dixit Tobias angelo: Apud quem vivit diversemūr in hac urbe?

Cui angelus: Est hic, inquit, vir quidam cognatus tuus, nomine Raguel. Is nos hospitio excipiet. Habet filiam unicam, quam te oportet uxorem ducere. Pete eam a patre, nec dubito quin postulationi tuæ libenter annuat; Deus enim has tibi destinat nuptias, et omnes Raguelis facultates jure hæreditario ad te pervenient.

158. Tobias hospedado en casa de Raguel pariente suyo.

Eos lætus exceptit Raguel; qui, conspicatus Tobiam, dixit uxori suæ: Quam similis est hic adolescentis cognato meo!

Tum ad hospites conversus: Unde estis, boni juvenes? Qui responderunt: Sumus ex Israelitis urbis Ninives. — Nostisne Tobiam? — Novimus. Tunc Raguel cœpit Tobiam laudibus efferre. Quem interpellans angelus. Tobias, inquit, de quo loqueris, pater istius est. Raguel, complexus adolescentem, ait: Tibi gratulor, fili mi, quia boni et optimi viri filius es. Uxor Raguelis et filia colacrymaverunt.

159. Casamiento de Tobias.

Deinde Raguel jussit apparari convivium. Qum-

que hospites hortaretur ut discumberent¹. Neque ego comedam, inquit Tobias, neque bibam, nisi prius filiam tuam mihi desponderis.

Cui Raguel: Deus profectò meas preces audivit, vosque huc adduxit ut ista cognato suo nuberet. Quapropter noli dubitare quin eam tibi hodie datur sim uxorem.

Acceptā chartā, fecerunt conscriptionem coniugii, et, laudantes Deum, mensæ accubuerunt

160. Gabelo asiste á las bodas de Tobias.

Raguel Tobiam obtestatus est ut apud se quindecim dies moraretur. Cujus voluntati obtemperans, Tobias rogavit angelum ut solus adiret Gabelum, paternamque pecuniam ab illo reciperet.

Itaque angelus, sumptis camelis, properavit Ragem, suum Gabelo chirographum reddidit, pecuniam illi creditam recepit, eumque ad nuptias Tobiæ adduxit.

161. Desasosiego de Tobias y de su mujer.

Interea Tobias pater erat animo anxiø et sollicito, quòd suus filius in redeundo tardior esset: «Quare tandiu moratur filius? inquiebat mores. Forsitan Gabelus mortuus est, et nemo est qui illi reddat istam pecuniam. Illum abesse &

¹ Hacerse cargo del modo como los antiguos se recostaban para comer.

nobis vehementer doleo. » Cœperuntque ipse et uxor ejus flere.

Præsertim luctus matris nullo solatio levari poterat. Hæc quotidie domo egressa circuibat vias omnes, quæ filium suum redditum esse sperabat, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

162. Tobias vuelve adonde está su padre.

Consumptis quindecim diebus, Raguel voluit Tobiam retinere. Sed Tobias, Oro te, ait, dimitte me quamprimum; scis enim parentes meos nunc animo angi meā causā.

Tandem a socero dimissus cum uxore ad patrem redibat.

In iūnere dixit illi angelus: Statim ut domum ingressus fueris, Deum adora, et, complexus patrem, in oculos ejus felle piscis, quod servasti: tunc sanabuntur oculi ejus, teque et cœlum pater latius conspiciet.

163. Llegada del jóven Tobias.

Dum Tobias urbi appropinquaret, mater ejus ut solebat, in vertice montis sedebat, unde prospicere in longinquum posset. Videl illum procul venientem, currensque nuntiavit viro suo.

Tunc canis, qui simul fuerat in viâ, præcurrit, et quasi nuntius adveniens caudâ suâ hero adulabatur.

Confestim pater consurgens cœpit offendens pe-

dibus currere, et, datâ manu servo, processit obviâ filio. Osculatus est eum, cœperuntque ambo præ gaudio lacrymas fundere.

164. El paare recobra la vista.

Quum ambo Deum adoravissent, eique grâias egissent, considererunt. Deinde Tobias oculos patris linivit felle piscis; et post dimidiam ferme horam cœpit albugo, quasi membrana ovi, ei oculis ejus egredi. Quam apprehensam filius extinxit, atque ille statim visum recepit.

Tunc lâti omnes collaudabant Deum. Propinqui quoque Tobiæ convenerunt, gratulantes ei omnia bona quæ Deus illi impertierat.

165. Descubrese el Angel Rafael á Tobias.

Deinde Tobias narravit parentibus beneficia quæ accepérat ab eo itineris duce, quem hominem esse putabat. Quare obtulerunt illi dimidiam partem pecuniæ quam attulerant.

Tunc ille dixit eis: Ego sum Raphael angelus, unus ex septem qui adstamus ante Deum. Misit me Dominus ut sanarem te. Nunc tempus est ut ad eum revertar a quo missus sum. Vos autem debitas Deo grates rependite.

Hæc locutus, ab illorum conspectu ablatus est, nec ultra comparuit.

166. Dicha sa muerte de Tobias; su posteridad

Tobias, postquam visum recepisset, vixit annis

duobus et quadraginta. Instante autem morte, vocatum filium monuit ut semper in timore Domini perseveraret. Tum placida morte quievit.

Mortuo patre, Tobias filius perrexit ad socerum um Raguelum, illumque omni officio coluit.

Denique, quum attigisset novem et nonaginta annos, ipse vitâ excessit. Omnes autem ejus liberi t nepotes domesticam virtutem sunt imitati, deoque pariter et hominibus grati et acceptiuerunt.

167. Reyes de Judá, Abia y Asa.

Hactenus ea quæ ad regnum Israeliticum spectabant breviter attigi; nunc revertor ad reges Judæ, a quibus digressus sum.

Roboamo patri successit Abias, qui tres tantum annos regnavit, soliumque reliquit Asæ, filio.

Asa Deo gratus ob pietatem fuit; quippe aras falsorum numinum evertit, et impios regno suo expulit.

Quam ob causam Deus illi pacem satîs diuturnam concessit. Postea tamen Asa bellum gessit cum Israelitis, de quibus victis amplam prædam retulit.

168. Josafat rey de Judá.

Mortuo patre, Josaphatus regnare cœpit, fuitque religiosus Dei cultor. Quapropter Deus illum gloriâ et divitiis auxit.

Josaphatus tamen cum Achabo, Israelitarum rege impio, amicitiam juxxit. Quæ res illi magno

damno fuit, nam conjunctis copiis, pugnârunt adversus regem Syriæ. In prælio Achabus interfectus est; parùmque absuit quin periret et ipse Josaphatus, nec sine auxilio divino incolumis eva sit. Inde documentum capere debemus quâm periculosa sit improborum societas.

169. Joran y Ocosias reyes de Juda.

Josaphato patri successit Joramus, qui a paternâ pietate degeneravit. Namque Athaliam, impii Achabi filiam, duxit uxorem, fuitque socero quâm patri similior. Gravi morbo, quem Deus immiserat, consumptus est.

Post hunc, Ochosias, filius, regnum adeptus est, nec diu tenuit; nam, pessimæ matris exemplo ad vitia impulsus, miserè interiit.

170. Muerte de Atalia; reinado de Joás.

Mortuo Ochosiâ, mater ejus stirpem regiam interemittit, et regnum occupavit. Unus tantum Ochosiâ filius, nomine Joas, promiscuæ cædi ereptus fuit, et in templo cum nutrice occultatus.

Hunc Joadas pontifex in templo clanculum aluit, atque educavit. Post annos ferè octo puerum regium centurionibus et plebi coram produxit, occisâque Athaliâ, in regnum restituit.

171. Corrupcion de Joas, sus crímenes y su muerte.

Joas, quandiu consiliis Joiadæ usus est, obser-

vantissimus fuit divini cultûs; magnis sumptibus templum exornavit.

Sed, Joiadâ mortuo, aulicorum adulatione corruptus, ad vitia deflexit, veramque religionem deruit.

Immemor beneficij a Joiadâ accepti, filium illius sapienter admonentem lapidibus obruijussit.

Ipse paulò post a suis in lectulo necatus sepulturâ regiâ caruit.

172. Amasias, rey de Judá.

Joæ morte regnum ad Amasiæ filium devenit. Is Idumæam adortus est cum ingentibus copiis, quas magno sumptu collegerat. Sed a prophetâ admonitus est ut magis divino auxilio, quâm militum multitudini, confideret.

Itaque, dimissâ militum parte, parvâ manu cum hoste conflixit, et insignem victoriam reportavit.

Deinde, elatus victoriâ, Deum deseruit, et a rege Samariæ, quem temerè lacesiverat, amissso exercitu, captus est.

173. Osias y Joatan, reyes de Judá.

Osias Amasiæ filius et successor fuit. Philistæos, Deo favente, domuit, Arabes devicit.

Postea animum ejus invasit superbia. Munus sacerdotum sibi arrogavit. Thus Deo ausus est

offerre, quod solis sacerdotibus fas erat; quumque, a pontifice admonitus, non paruisse, turpi morbo, quem *lepram* vocant, correptus est.

Quare procreationem regni coactus est relinquere Joathæ filio, qui rectè imperium administravit.

174. Acás rey de Judá.

Achas, Joathæ filius, in Deum impius fuit, numina gentium coluit. Regis exemplum brevi secta est civitas ipsa.

Quam ob causam Deo invitus magnam cladem ab Samariæ et Syriæ regibus accepit; nec illum calamitas ad meliorem mentem revocavit.

Non eum puduit ab Assyriis auxilium petere, aurumque et argentum a templo ablatum illorum regi dono mittente. Venit rex Assyriorum, et primum quidem hostes ejus qui se advocaverat profligavit, sed deinde ipsius etiam regnum vastavit.

175. Reinado de Ezequías; su piedad.

Ezechias singulari pietate floruit. Statim ut regno potitus est, populum et sacerdotes cohortatus, urbem a paternis superstitionibus expiavit, templum ornavit, cæremonias, quæ jam pridem omissæ fuerant, restituit.

Nec minor ei fuit in bello gerendo virtus, quam in religione tuendâ pietas. Philistæos multis præliis contudit, Judæosque a tributis, quæ pendebant Assyriis, liberavit.

176. Su enfermedad y su cura milagrosa.

Iisdem temporibus Ezechias in gravem morbum incidit. Quumque Isaias propheta illi denuntiasset vitæ finem adesse, Deum rex cum lacrymis oravit ne sibi vitam adimeret.

Precibus ejus et lacrymis motus Deus, quindecim annorum usuram illi concessit, atque ad faciendam fidem, solis umbra, rege ita postulante, per decem lineas regressa est in ejus horologio.

Tertio post die, Ezechias sanatus templum adiit.

177. El rey de Asiria sitia Jerusalen, cuya ciudad la libra Dios con un milagro.

Rex Assyriorum bellum Ezechiae intulit. Hierosolymam obsidione cinxit, minitans urbis excidium, nisi cives maturâ ditione sibi consulerent.

In hoc statu rerum Ezechiam confirmavit Isaias, pollicitus divinum auxilium non defuturum, breviique obsidionem solutum iri.

Et vero, nocte sequenti, angelus Dei centum octoginta quinque hostium millia letho dedit. Rex Assyriorum trepidus in patriam fugit, ibique paulò post a filii occisus est.

178. Muerte del rey Ezequías.

Ezechias tanto periculo liberatus, in summâ

pace reliquum vitæ tempus egit. Omnia illi feliciter cedebant, quia Deus illi favebat. Ipse, tot beneficiis divinis obligatus, in eadem constanter pietate mansit; omnem suam spem in Dei auxilio posuit; iis rebus quæ Deo placebant, animum semper intendit.

Regnavit annos novem et viginti, quibus exactis, placida morte decessit. Populus eum luxit, et corpus ejus inter sepulera avorum regum in loco editiore collocatum est.

179. Crimenes de Manasés, su prisón y penitencia.

Ezechiaë successit Manasses, patris religiosi filius impius. Is., relicto veri Dei cultu, falsa numina adoravit

Ad impietatem accessit crudelitas. Quum enim Isaías propheta iram divinam illi denuntiasset, rex, furore percitus, prophetam serrâ lignéa secari jussit.

Necem vatis sui brevi ultus est Deus; Manasses ab Assyriis victus captusque est, et in vincula conjectus.

Ibi, calamitate edoctus, scelerum veniam suppliciter a Deo petiit et impetravit. In regnum restitutus, Deum piè coluit.

180. Muerte repentina del rey Amon : Piedad de Josías si hijo.

Amon, Manassis filius, paternam impietatem imitatus est, non vero penitentiam.

Non ultra biennium regnavit, et a suis domi interfectus est.

Cui successit Josias. vir sanctus et religiosus. Is., a puerो virtuti deditus, populum ad legitimum cultum revocavit.

At illum deinde inconsiderata fiducia perdidit: nam contra Ægyptios exercitum duxit; admonitusque a Deo ut prælio abstineret, nihilominus acie dimicavit Itaque, re malè gesta, vulnus accepit, et paucis post diebus mortuus est.

181. Jeconías y sus dos hermanos reyes de Judá.

Josias moriens tres reliquit filios. Ex his Joachas tres duntaxat menses regnavit. Bello captus est ab Assyriorum rcge.

In Joachæ locum suffectus est Jechonias, quo regnante, Nabuchodonosor, Babyloniorum rex, Hierosolymam expugnavit, cives Babylonem transiit, relictâ vili plebeculâ, cui praefecit Sedeciam, postremum regem.

Quum Sedecias rebellasset, Nabuchodonosor reversus urbem diruit, templum incendit, Sedeciam, effossis prius oculis, in carcerem misit.

182. Daniel y sus compañeros educados en el palacio de Nabucodonosor.

Inter captivos qui Babylonem adducti fuerant, electi sunt pueri eximiâ formâ, Daniel, Ananias, Misael et Azarias. Hi cum aliis multis in ipsâ regiâ

educabantur, ut postea ad mensam regis consisterent, eique accumbenti ministrarent.

Nabuchodonosor jusserset eos, quò meliore vultu essent, iisdem cibis ali, quibus ipse vescebatur. At generosi illi pueri, cibis profanis, quia id lex vetabat, uti noluerunt, sed solis legumini- bus. Attamen robustiores ac nitentiores facti sunt cæteris pueris quibuscum nutriebantur.

183. Los tres mancebos en el horno.

Nabuchodonosor sibi posuit statuam auream, quam ab omnibus jussit adorari, proposita mortis pœnā iis qui parere nollent.

Ananias, Misael et Azarias mori maluerunt quam honorem soli Deo debitum statuæ deferre.

Iratus rex eos, vestitos et catenis vinctos, con- jecit in fornacem ardente. Sed flamma nihil illis nocuit; nec corpus adusus ignis, nec vestes quidem mutavit; at solvit tantummodo vincula quibus constringebantur, ita ut illæsi in mediâ fornace ambularent.

184. Daniel en el lago de los leos

Daniel apud regem gratiâ plurimum valebat ob singularem prudentiam; quapropter invisus erat aulicis, qui ei insidias parabant. Suaserunt regi ut edicto vetaret quemquam coli, nisi se, per dies triginta.

Non paruit Daniel edicto impio; sed quotidie Deum precabatur ut facere ante consueverat.

Explorantes eum aulici accusaverunt; rexque coactus est hominem sibi carum objicere leonibus; nam ita lex ferebat.

Sed feræ Danieli pepercerunt; rexque, miraculo sommotos, ipsos accusatores leonibus devorandos tradidit.

185. Historia de Estér, esposa del rey Asuero.

Mardochæus, unus ex captivis, Judæos e magno periculo liberavit. Filiam fratris sui utroque pa- rente orbam, nomine Estherem, educaverat.

Hanc rex Assuerus duxerat uxorem, et valde diligebat.

Erat tunc aulicus quidam apud regem gratiosus, nomine Aman, qui, favore regio superbiens, adorari se volebat. Quod facere renuens Mardochæus, grave in se odium Amanis accenderat.

Aman, ulciscendi inimici causâ, universam Ju- daeorum gentem perdere statuit, edictumque eâ de re ab Assuero impetravit.

186. Mardoquedá a conocer a Estér el peligro de su pueblo.

Ubi ad aures Mardochæi crudele edictum perve- nit, statim, concisis vestibus, saccum induit, con- spersusque cinere perrexit ad regiam, et illam im- plevit questibus.

Esther, lamentantis voce auditâ, quæsivit quid istud rei esset. Ut cognovit Mardochæum Judæos-

que omnes esse neci destinatos, invocato Deo, adiit regem, suæ gentis ruinam deprecatura. Non tamen continuò rem aperuit regi, sed eum ad convivium invitavit.

187. Desgracia de Aman; su muerte vergonzosa.

Assuerus ad convivium cum Amane venit; et, quum hilari esset animo, Esther ad illius pedes se abjecit supplex.

Cui rex promisit nihil ei se negaturum, etiamsi dimidiam regni sui partem peteret.

Tum Esther: Meam, o rex, meæque gentis salutem precor; nam crudelis iste Aman nos devovit neci.

Quâ re permotus est Assuerus, audiensque crûcem ab eo paratam esse Mardochæo, Amanem ipsum eidem cruci jussit affigi.

183. Ciro, rey de Persia, se apodera de Babilonia, y da la libertad á los Judíos. Año del mundo 3470

Captivitas Babylonica per septuaginta annos duavit, idque prædixerat Deus. Postquam illud tempus effluxit, Cyrus, Persarum rex, devicto Babyloniorum rege, Judæis fecit potestatem in patriam remigrandi, templumque restituendi; saepe etiam vasa, quæ Nabuchodonosor abstulerat, reddi jussit.

Itaque Judæi, duce Zorobabele, Hierosolymam regressi sunt, et prima novi templi fundamenta

Jecerunt. Sed ædificatio diu intermissa fuit, quia illam impediabant vicinæ gentes.

189. Estado de los Judíos despues de su vuelta del cautiverio.

Reversi in patriam Judæi, composito urbis statu, non jam reges habuere, sed imperium penes pontifices fuit. Tributa tamen pensitarunt primùm Persis, deinde Græcis, post devictum ab Alexandro Darium.

Nec deinceps ab avitâ religione unquam desciverunt, quamvis ea de causâ a pluribus regibus vexati fuerint, ac presertim ab Antiocho, rege Syriæ: quæ pars historiæ Judaicæ nunc narranda venit.

190. Historia de los Macabeos.

Antiochus, Syriæ rex, sacram Judeorum legem evertere aggressus est. Edixit ut omnes, relictis majorum suorum institutis, gentilium ritu vive rent. Aras falsis diis per universam Judæam exstruxit; omnia templi Hierosolymitani ornamenta detraxit; libros sacros jussit comburi; reluctantes inauditis suppliciis affecit; urbem innumerâ cœde vastavit; ac, ne Judæi, tot malis oppressi, rebellarent, praesidium in arce collocavit.

191. Constancia de Eleazar.

Ex Judæis multi patriam deseruerunt, decli-

nandi periculi causā ; multi mortem oppetierunt potius quām a lege divinā discederent.

Insignis fuit Eleazari senis constantia. Is, aperto ore , compellebatur carnem suillam comedere , quā Judæis lex interdicebat.

At vir fortissimus cibum vetitum respuebat indignans. Quam ob rem, quum ad supplicium duceretur , sui eum amici hortabantur ut aliam carnem , quam attulerant, comedendo, simularet se regi paruisse , sicque mortem vitaret.

192. Muerte de Eleazar.

Eleazarus rem pravam suadentibus noluit assentiri. « AEtati nostræ, inquit, non convenit ista simulatio. Non committam ut periculosum exemplum adolescentibus relinquam. Multo satius est perire, quām, propter brevem vitæ usuram, turpitudinis notam meo nomini inuurerem. Si vestro obsequiar consilio, hominum quidem suppliciis eripiar, sed iram divinam non effugiam. »

His dictis, mortem fortiter subiit, æternamque gloriam est consecutus.

193. Martirio de una madre y de sus siete hijos.

Præclarum Eleazari exemplum secuta est mulier quedam cum septem filiis.

Hi omnes simul comprehensi sunt et virgis cæsi, ut ad peccandum adigerentur; sed eos nulla vis potuit a lege divinā abducere. Illorum natu maxi-

mus declaravit se suosque fratres paratos esse mori magis quām culpam committere.

Ifratus rex ollas æneas succendi jussit. Tum ei qui locutus fuerat, linguam ampulari, cutem capitis detrahi, summas manus ac pedes præcidi, et truncum corpus in olla torri.

Aderant tristi spectaculo cæteri fratres cum madre, seque invicem hortabantur ad mortem fortiter tolerandam.

Tum comprehensus est secundus, et, post detractam capitis cutem cum capillis, interrogatus num vellet carnem oblatam edere, negavit se id facturum. Quapropter, præcisus membris, in ollam ardenter missus est.

Quum extreum spiritum ageret, ad regem conversus : Tu quidem, ait, hanc vitam nobis eripis, sed amissam nobis reddet Deus, pro cuius lege eam profundimus.

Post hunc, tertius similiter cruciatus est. Linquam postulanti protulit amputandam, manusque protendens, dixit : Hæc membra a Deo accepta nunc propter Deum contemno, quia spero fore ut ea recuperem.

Rex et alii circumstantes admirabantur animum adolescentis, qui acerbissimum dolorem pro nihilo ducebat.

Hoc extincto, quartus eodem supplicio necatus est. Quum jam morti esset proximus, dixit : Nobis optabile est letho dari, quoniam mortem pro divinā lege appetitam immortalitas consequetur.

Quum quintus a carnificibus torqueretur, sic

locutus est : Abuteris, o rex, potestate tuâ. Scilicet putas nos omnino derelictos esse a Deo, et omni ope destitutos, atque idecirco innumeris malis nos opprimis; sed mox ipse divinæ potentiae vim experturus es.

Pari constantia sextus verbera et tormenta pertulit; quibus penè confectus regem sic compellavit: Noli errare, et malis nostris gloriari. Nos propter peccata nostra hæc patimur; at brevi cum Deo in gratiam redibimus; tu vero superbiæ et crudelitatis istius poenas dabis gravissimas.

Ex septem fratribus unus tantum supererat, natu minimus. Quem Antiochus cœpit illicere ut legem desereret, affirmans eum divitem fore et beatum. Sed adolescens nec minis movebatur, nec promissis.

Quare matrem rex hortatus est ut filio suaderet imperata facere. Illa irridens crudelem tyrannum, sic filium allocuta est: Miserere, fili mi, miserere matris tuae, quæ te utero gestavi, quæ te natum iacte alui. Noli a fraternâ virtute degenerare; noli timere carnificem istum. Deum unum time, Deum intuere, a quo mercedem accipies.

His verbis confirmatus, adolescens exclamavit: Non regi obsequor, sed legi. Tum conversus ad Antiochum: Tu quidem, o scleste, Dei omnipotentis iram non effugies. Erit tempus quum, ab eo percussus et dolore victus, te hominem esse confiteberis. Nisi gens nostra in Deum peccavisset, nunquam in has miseras incidissemus. Sed

mox Deus, meo fratrumque meorum sanguine placatus, genti nostræ reconciliabitur; et nos, post mortem patienter toleratam, æternâ vitâ donabit.

Tum Antiochus, indignè ferens se derisum esse, in adolescentulum crudelius etiam quam in eæteras desæviit, et illum exquisito suppicio necavit.

Denique septem filiorum cædem matris nece cumulavit. Hæc mulier planè admirabilis, et semipiteriâ memoriâ digna, postquam filios certantes et adspectu et verbis adjuverat, postquam morientes magno animo conspicerat, ipsa diram mortem subiit, suumque sanguinem cum filiorum sanguine commiscuit.

194. Celo de Matatías y de sus hijos.

Erat tunc Hierosolymæ sacerdos, nomine Mathathias, cum quinque filiis, Judâ, Jonathâ, Simone, Eleazarô et Joanne. Hi, relictâ urbe, ne viderent mala quibus ea conflictabatur, secesserunt in solitudinem.

Eò confluxit multitudo hominum quibus cordi erant leges divinæ, brevique ad speciem justi exercitus crevit.

Tunc, duce Mathathia, statuerunt patriam armis liberare, et religionem tueri. Itaque aras passim falsis numinibus erectas everterunt, neglectumque veri cultum restituerunt.

195. Matatias muere. Primeras acciones de Judas Macabeo.

Interea Mathathias mortuus est, moriensque exercitui præfecit Judam filium, qui dictus est Machabæus.

Is bellum a patre susceptum strenuè persecutus est. Omnia optimi ducis munia egregiè implevit. Divino, quod invocaverat, auxilio fretus, castella expugnavit, urbes præsidij munivit; Apollonium, unum ex præfectis Antiochi, vicit, et ipse suā manu in acie interfecit, ejusque gladio, quem illi detraxerat, in præliis deinceps usus est.

196. Victoria de Judas Macabeo sobre Nicanor.

Antiochus, ubi audivit victum fuisse Apollonium, irā exarsit; mandatum dedit Lysiae, ut Judæam vastaret, gentemque universam deleret.

Lysias adversus Judæos misit Nicanorem et Gorgiam, quibus dedit quadraginta peditum et septem equitum millia. Hi castra posuerunt non longè ab urbe Hierosolymâ.

Judas, cuius spes omnis in Deo posita erat, non dubitavit cum tribus hominum millibus prælium committere. Tam exiguae manu copias regias prostravit, et ingenti prædâ politus est.

197. Lysias vencido por Judas.

Hæc clades nuntiata est Lysiae, qui, existimans

id culpâ imperatoris accidisse, statuit ipse exercitum ducere. Venit in Judæam cum sexaginta quinque hominum millibus.

Habebat Judas decem tantum millia hominum, tamen adversus Lysiam processit, et, invocato prius divino auxilio, cum hoste conflixit.

Quinque hominum millia de exercitu Lysiae cecidit, reliquos adeo perterritum, ut in fugam versi sint

198. Judas purifica el templo profanado por los infieles.

Pulsis hostibus, Judas restituendo cultui divino animum intendit. Rediit victor in urbem Hierosolymam, quæ foedam sùi speciem præbebatur.

Portæ templi exustæ erant, altare pollutum, virgulta in atriis, quasi in saltu, enata.

Judas omnia purgavit, portas refecit, novum altare erexit, cuius dedicatio, magnâ totius populi frequentiâ, clangentibus tubis, facta est; decretumque, ad memoriam rei sempiternam, quotannis diem solemnem celebratum iri.

199. Señales visibles de la protección de Dios para con Judas Macabeo.

Concitatae ob restitutum templum gentes vicinæ bellum Judeis intulerunt. Contra illas Judas Machabæus dimicavit. Eo in prælio Deus manifestum se præbuit Judæ adjutorem; nam inter pugnandum apparuerunt quinque viri equis et virtute insigne, quorum duo Judam medium ha-

bentes, incoluem servabant, in hostes verò tela et fulmina jaciebant; unde illi, oculis et mente turbati, ad viginti quinque millia interfecti sunt.

200. Antfoco castigado por Dios.

Antiochus, ut cognovit suos duces a Judà Machabæo fuisse devictos, amens furore, in Judæam citato cursu contendit, excidio gentis et urbis acceptam cladem ulturus.

At illum subitus viscerum dolor corripuit a Deo immissus. Quumque nihilominus cursum acceleraret, e curru graviter decidit. Casus gravis ægrum jam corpus valde afflixit. Unde factum est ut membra corrupta scaterent vermibus, et foetorem latè emitterent, exercitui et ægro ipsi intolerabilem.

201. Muerte de Antfoco.

Antiochus, doloris acerbitate victus, tandem ad sanam mentem rediit: se mortalem esse agnovit; et, recordatus malorum quibus Judæos affecerat, apertè confessus est suorum scelerum poenas luere. Promisit se Judæos florentes beatosque facturum.

Sed, quia ea omnia metus mortis ipsi extorquebat, non vera penitentia, divinam misericordiam non flexit rex impius et homicida, et, morbo in horas ingravescente, miserè inteviit.

202. Lisias vencido por segunda vez por Judas Macabeo.

Antiocho successit filius, cui nomen Eupator

fuit. Hic, paterni in Judæos odii hæres, contra eos misit Lysiam, qui jam semel victus a Judâ, hanc maculam cupiebat eluere.

Judas ad opem divinam confugit, ut facere solebat, oravitque Dominum ut angelum mitteret sui populi adjutorem.

Deinde, sumptis armis, obviām hosti cum suis progressus est. Tunc ante aciem Judæorum visus est eques. veste candidâ, armis aureis indutus, hastam vibrans.

Quo prodigo confirmati Judæi, leonum more, in hostes irruerunt, et undecim millia peditum, equites mille et sexcentos prostraverunt.

203. El rey Eupator mismo viene á Judea con un ejército formidable.

Rex ipse Eupator, ad opprimendum Judam Machabæum, omnes regni sui vires collegit. Itaque cum centum millibus peditum, et viginti millibus equitum in Judæam ingressus est.

Præbant elephanti vastâ corporis mole et horrendo stridore terribiles. Singulis belluis impositæ erant ligneæ turres, ex quibus pugnabant milites armati.

Sed Judas, qui potentiae divinæ magis quam numero militum confidebat, isto terrifico belli apparatu non fuit commotus. In eam castrorum hostilium partem irruit, ubi erat tabernaculum regis; et, occisis quatuor hominum millibus, tantas opes dissipavit.

204. Valor de Eleazar, hermano de Judas Macabeo.

Memorabilis fuit hæc pugna fortitudine et morte Eleazari.

Is viderat belluam unam cæteris majorem, ac phaleris regiis circumiectam. Existimans illâ regem vehi, se pro communi salute devovit: per medios hostes ad belluam properavit, sub illius ventrem subiit, repetitis ictibus confosam occidit, et belluæ labentis pondere oppressus ipse occubuit.

205. Impiedad de Nicanor, su derrota y muerte.

Demetrius, occupato Syriae regno, adversus Iudeos Nicanorem misit. Hic impius, extensa in templum dexterâ, ausus est minari se Dei ædem solo æquâturum.

Judas et milites ejus, quanquam pauci erant, cum illo confluxerunt, manu quidem pugnantes, sed Dominum animo orantes.

Regium exercitum ad internectionem ceciderunt. Nicanor ipse inter hostium cadavera repertus est. Cuius caput avulsum Judas Hierosolymam ferri jussit, manumque nefariam templo affixam suspendi.

206. Muerte de Judas Macabeo.

Mox secutum est alterum prælium cum Bacchide, uno ex Demetrii præfectis. Quod quidem prælium fuit Iudeis funestum; nam illi, amissâ

quam in Deum habuerant fiduciâ, animo conciderunt, et alii aliò dilapsi sunt.

Judas cum octingentis tantum hominibus impletum hostium sustinuit; immò oppositam sibi acie partem fudit; sed, multitudine hostium circumventus, illorum telis confosus est. Quàm carus populo fuerit, mœrere funeris indicatum est. Sui eum cives diu luxerunt.

207. Jonatás sucede á Judas Macabeo : su muerte.

In locum Judæ suffectus est Jonathas. Is, fraternali virtutis æmulus, Bacchidem pluribus præliis vicit, illumque ad petendam pacem adegit.

Interea Demetrium regem interfecit Alexander, qui se Antiochi filium dictabat. Is foedus cum Jonathâ fecit, eum ueste purpureâ donavit, semperque in datâ fide mansit. Ita, quandiu Alexander regno potitus est, res Iudeorum tranquillæ fuerunt. Sed paulò post Jonathas a Triphone quodam per insidias necatus est.

208. Simon sucede á Jonatás; su muerte, su sucesor.

Summa rerum ad Simonem, Jonathæ fratrem, delata est. Is funus fratris magnificè curavit, nec diu regnavit; nam et ipse generi sui fraude periret.

Simoni patri successit Joannes, cognomine *Hircanus*, qui, post annum mortuus, hæredem reliquit filium Aristobulum. Hic primus omnium

post captivitatem regium nomen sumpsit, capiti que diadema imposuit.

209. La Judea es tributaria de los Romanos. Herodes rey; venida del Mesías, año del mundo 4000.

Mortuo Aristobulo, Alexander, ejus filius, regnavit. Is, nullâ re memorabili gestâ, decessit. Duos reliquit filios, qui acriter de regno inter se decertârunt.

Hujus dissidii occasione Pompeius, populi Romani dux, in Judæam venit, specie quidem restituendæ inter fratres concordiæ, revera ut istam provinciam Romano adjungeret imperio. Judæam stipendiariam populi Romani fecit.

Paulò post, regnum Judææ invasit Herodes alienigena. Hunc primum Judæi habuerunt regem ex aliâ gente ortum; eoque regnante, natus est Christus, uti prædixerant prophetæ.

FINIS.

NUEVO

VOCABULARIO LATINO-ESPAÑOL

AUMENTADO

CON MUCHAS PALABRAS Y LOCUCIONES
EN AMBOS IDIOMAS,